

21.6.2023

Museonjohtaja

Kaupunginmuseon lausunto Arhotie 20 ja 22 asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta

HEL 2023-004430 T 10 03 03

Helsingin kaupungin asemakaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseolta lausuntoa Puotinharjussa sijaitsevan Arhotie 20 ja 22 asemakaavan muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Museo tarkastelee hanketta kulttuuriympäristön ja arkeologian vaalimisen näkökulmasta ja lausuu kantanaan seuraavaa.

Asemakaavan muutos koskee korttelin 45081 tontteja 2 ja 3, Arhotien katualuetta ja tonttien viereisiä puistoalueita. Kaavaratkaisun on tarkoitus mahdollistaa täydennysrakentamisen nykyisille asuinkerrostalojen tonteille. Uusia rakennuksia suunnitellaan tonttien eteläosaan siten, että ne ulottuvat osittain nykyisen puiston alueelle. Arhotien päätteenä olevan kääntö- ja parkkipaikan alueelle suunnitellaan muutoksia täydennysrakentamisen edellyttämien pysäköintitarpeiden ratkaisemiseksi

Kortteli ja tontit sijaitsevat Itäkeskuksen vaikutusalueen sekä liikenneväylien puistomaisella reunavyöhykkeellä. Toteutuskelpoisuuden varmistamiseksi tonttien nykyinen tehokkuus $e=0.5$, tulisi alustavien arvioiden mukaan vähintään kaksinkertaistaa.

Viitesuunnitelman lähtökohdaksi on aiempien suunnitteluvaiheiden lopputuloksena valittu pistetaloratkaisu, jossa uudisrakennukset on sijoitettu olemassa olevien rakennusten jatkeeksi Arhotie 20 ja 22 tonttien eteläpäätyyn puistoalueeseen rajautuen. Rakennusten sijoittelulla pyritään täydentämään ja vahvistamaan virtaavan maiseman tavoitteita sekä samalla säilyttämään olemassa olevien rakennusten vehreät näkymät sekä piha-alueet.

Rakennettu kulttuuriympäristö

Pentti Aholan laatima Puotinharjun asemakaava vuodelta 1961 on rakentunut asuinrakennusten osalta muutaman vuoden sisällä 1960-luvun alkuvuosina. Alueella ei ole tämän jälkeen tapahtunut täydennysrakentamista. Näin pitkälti luoteinen-kaakko suuntaisista kapeista lamellitaloista koostuva Puotinharju on eräs Helsingin säilyneimpiä esikaupunkikokonaisuuksia, joka on säilynyt poikkeuksellisen ehjänä ja harvinaisen yhteisenä kokonaisuutena, ja joka nykyisellään ilmentää esimerkillisen autenttisella tavalla aikansa kaavoitusihanteita. Kaava-alueella sijaitsee kaksi vuonna 1964 valmistunutta rakennusta. Arhotie

21.6.2023

Museonjohtaja

20 on suunnitellut arkkitehti Kaarlo Leppänen ja Arhotie 22 arkkitehti Teuvo Lindfors.

Puotinharjun kaavoittaminen ajoittuu historialliseen kohtaan, jossa rakentamisen tuottavuustavoite loi rakennusten pituuksiin ja kerroslukumääriin ehtoja, joiden tyydyttävä asemakaavallinen sommittelu vaihteleviin maastollisiin lähtökohtiin vaati taitoa ja toteutukselta vaivannäköä. Tämän johdosta rakennukset oli sidottava sitä täsmällisemmin rakennuspaikkaansa jo arkkitehdin suunnitelmissa, mitä vaihtelevammassa ja herkemässä maastossa ja maisemassa rakennettava alue sijaitti. Näin muodostuvan miljöön kannalta tämä ”suljettu” muotoperiaate sisälsi ajatuksen rakennuspaikkaansa sidotusta kokonaisuudesta, jossa rakennusmassat sijoitettiin suhteessa toisiinsa, ilmansuuntiin, maastonmuotoihin ja maisemaan kulloinkin edullisimmalla tavalla. Johtuen tästä rakennusten hienovaraisesta ympäristöönsä sovittamisesta, asettaa tämä puolestaan vaatimuksia ympäristönsä huomioivalle täydennysrakentamiselle.

Koska kaavahanke sijoittuu Puotinharjun asemakaavakokonaisuuden reunaan, yleiskaavan kulttuuriympäristöt-teemakartalla osoitettuun kulttuurihistoriallisesti, rakennustaiteellisesti ja maisemakulttuurin kannalta arvokkaan pientaloalueen viereen, ja koska kaavahankkeessa on tarkoitus vähintäänkin kaksinkertaistaa tonttien nykyinen rakennustehokkuus, aiheuttaa tämä toimenpiteitä, joilla on merkittävät vaikutukset kulttuuriympäristön kannalta. Tämän johdosta kaavan vaikutuksen arviointiin tulee kiinnittää painokkaasti huomiota. Täydennysrakentamisen vaikutuksia tuleekin arvioida paitsi täydennysrakentamisen myös Puotinharjun kerrostaloalueen laajentumisen, sekä viheralueiden kaventumisen kannalta. Lisäksi tulee tarkastella uudisrakentamisen suhdetta Arhotien pientaloalueeseen ja kokonaismaisemaan.

Puotinharjun asuinalueen suunnitteluperiaatteissa todetaan, että kaavamuuksilla mahdollistetaan yleiskaavan määräysten ja hengen mukainen tontti- ja korttelitehokkuuksien nosto, mutta huomioiden rakennetun ja rakentamattoman ympäristön mittakaava, ominaispiirteet ja arvot. Nykyiset asuinkorttelien välissä olevat viheralueet ja maiseman lakialueet jätetään pääsääntöisesti rakentamisen ulkopuolelle. Uudisrakennukset sovitetaan materiaaleiltaan, väreiltään ja muilta ulkoisilta arkkitehtonisilta elementeiltään olevaan 1960-luvun rakennuskantaan.

Suhteuttaen OAS:n mukana tullutta viitesuunnitelmaa Puotinharjun asuinalueen suunnitteluperiaatteisiin, eivät esitetyt pistetalot ole typologisesti eivätkä arkkitehtuurinsa suhteen ominaisia Puotinharjun alueelle. Lisäksi täydennysrakentamisessa mennään viheralueelle ja osin maiseman lakialueelle, ja tältä osin esitetyt suunnitelmat eivät vastaa

21.6.2023

Museonjohtaja

suunnitteluperiaatteita. Kaupunginmuseon näkemyksen mukaan suunnittelussa tulee tukeutua suunnitteluperiaatteiden tavoitteisiin.

Selvää on, että kulttuuriympäristökokonaisuuden kannalta tyydyttävää ratkaisua edesauttaisi rakennusoikeuden vähentäminen ja koillisemman, Arhotie 20:lle sijoittuvan uudisrakennuksen poistaminen kaavasta.

Arkeologia

Arkeologisen kulttuuriperinnön säilymisen näkökulmasta kaupunginmuseo lausuu seuraavaa.

Tontille Arhotie 20 sekä sen eteläpuoleiselle puistoalueelle sijoittuu muinaismuistolain (295/1963) rauhoittaman kiinteän muinaisjäännöksen aluerajaus. Kyseessä on ensimmäisen maailmansodan aikainen puolustusasema Tukikohta V:24 (Puotinharju), jonka rakentamisaikakohta on 1915-1918. Kohteen muinaisjäännösrekisteritunnus on 1000011686.

Puolustusasema V:24 (Puotinharju) muodostaa linnoitekokonaisuuden Arhotien pohjoispuolella Kukkaniiyntyntien puistossa sijaitsevien linnoitteiden V:21 (Puotinharju) sekä V:22 luola (Puotinharju) kanssa. Aiemman tutkimustiedon perusteella tontin Arhotie 20 alueella ja tontin eteläpuolisessa puistossa sijaitsevassa puolustusasemassa on maahan kaivettuja, osin betonoituja hautoja ja kolme tuliasemaa, joista yhden yhteyteen on rakennettu suojahuone.

Alueen linnoitteet on aikanaan rakennettu mäkien rinteille peltojen ympäröimään maisemaan. Tontin Arhotie 20 alueella on 1940-50-luvuilla sijainnut varistorakennuksia ja myöhemmin 60-luvulla tontin keskelle rakennettiin nykyinen kerrostalo. Kohde onkin jäänyt osittain 1960-luvulla kerrostalon ja pihamaan alle.

Nyt tonttia suunnitellaan laajennettavan etelään puistoalueelle ja uudisrakentaminen, uusi kerrostalo, sijoittuisi OAS-aineiston viitesuunnitelman mukaan alueelle, missä on muinaisjäännöksen aluerajaus. Lähtökohtaisesti muinaisjäännöksen aluerajauksen alueelle ei tulisi osoittaa muuttuvaa maankäyttöä.

Linnoitekohteen Tukikohta V:24 edellinen arkeologinen maastokartoitus on tehty 1995. Vuonna 2014 valmistui Helsingin yleiskaavaa varten tehty linnoitekohteiden arkistoaineiston kokoava inventointiselvitys, jossa kohde V:24 oli myös mukana. Tuolloin maastossa ei tehty tarkastusta. Tiedossa on, että linnoitteen rakenteita on säilyneenä, osin roskalla täytettynä, nykyisen (Arhotie 20) tontin eteläpuoleisella puistoalueella. Kohteen säilyneisyys tontin Arhotie 20 eteläosassa tulee selvittää.

21.6.2023

Museonjohtaja

Nyt käsillä olevan kaavahankkeen yhteydessä olisikin tarpeen päivittää kohdetiedot: tehdä arvio kohteen säilyneisyydestä ja suojelutarpeesta sekä arvioida, miten suunniteltu kaavahanke vaikuttaa kohteen säilymisen edellytyksiin ja onko rakentamista mahdollista ohjata sellaiselle alueelle, että kohteen säilymisen edellytykset turvataan. Samassa yhteydessä tulisi arvioida linnoitekohteen hoidon tarvetta.

Tontilla Arhotie 22 ei sijaitse arkeologista kulttuuriperintöä.

Lisätiedot

Juha Vuorinen, tutkija, puhelin: 310 36940
juha.h.vuorinen(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö